

Małgorzata Stec

SZKOLNICTWO WYŻSZE W POLSCE W OPINII MŁODZIEŻY STUDENCKIEJ

EDUCATION AT UNIVERSITIES IN POLAND IN STUDENTS' OPINION

Streszczenie

W artykule przeprowadzono badanie opinii studentów na temat procesu kształcenia. Przebadało ponad 150 studentów. Ocenie poddano motyw studyjny, programy kształcenia, kadry akademickie, system szkolnictwa czy znajomość systemu bolońskiego.

Z badań wynika, że w Polsce warto mieć wyższe wykształcenie, pomaga ono znaleźć pracę, ale system kształcenia jest niedostosowany do potrzeb rynku pracy. W programach kształcenia powinno być więcej godzin przeznaczonych na naukę języków obcych oraz przedmioty kierunkowe. Ważne są umiejętności pedagogiczne nauczycieli akademickich. Studenci nie potrafią jednoznacznie ocenić, czy polskie uczelnie kształcą lepiej niż zagraniczne, w większości nie posiadają dobrej orientacji w założeniach procesu bolońskiego.

Słowa kluczowe: szkolnictwo wyższe, młodzież studencka, proces boloński.

Abstract

The article presents surveyed students' opinions about the learning process. More than 150 students were tested. The evaluation assessed the motives of study, educational programs, academic staff, the school system and the knowledge of the Bologna system. Research shows that it is good to have a university degree in Poland, it helps to find a job, but the education system is unsuited to the needs of the labor market. The education programs should have more hours for foreign languages and major subjects. Teaching skills of the university staff are also important. Students are undecided whether Polish universities educate better than foreign. They are mostly not familiar with the Bologna Process.

Key words: education at universities, students, Bologna Process.

Wprowadzenie

W ostatnich latach w Polsce dokonują się istotne zmiany w systemie szkolnictwa wyższego. Wynikają one nie tylko z potrzeb współczesnego świata, szybkiego rozwoju technologii informacyjnych, z konieczności zapewnienia wszystkim uczącym się równych szans, ale przede wszystkim z tzw. procesu bolońskiego.

go. Ważnym elementem zmian w szkolnictwie wyższym jest zapewnienie wysokiej jakości kształcenia.

W ocenie jakości kształcenia przez uczelnie wyższe istotne znaczenie mają opinie studentów na ten temat. Rynek usług edukacyjnych jest coraz bardziej konkurencyjny, stąd poznanie opinii młodych ludzi może być pomocne m.in. przy opracowywaniu oferty dydaktycznej, podejmowaniu działań promocyjnych w celu pozyskiwania nowych studentów.

Celem artykułu jest poznanie opinii studentów na temat procesu kształcenia.

Jako narzędzie badawcze zastosowano kwestionariusz ankiety. Przeprowadzone badania pozwoliły na zgromadzenie informacji m.in. na temat: motywów studiowania, oceny programów kształcenia, kadry akademickiej, systemu szkolnictwa czy znajomości systemu bolońskiego.

1. Ogólna charakterystyka procesu bolońskiego

Proces boloński jest ogólnoeuropejskim przedsięwzięciem, które rozpoczęło się 19 czerwca 1999 r. podpisaniem przez ministrów edukacji 29 krajów *Deklaracji bolońskiej*. Jest to dokument zawierający zadania prowadzące do zbliżenia systemów szkolnictwa wyższego krajów europejskich. Głównym celem *Deklaracji bolońskiej* było stworzenie do 2010 r. Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (European Higher Education Area). Jego realizacja to:¹

- wprowadzenie systemu przejrzystych i porównywalnych stopni poprzez wdrożenie Suplementu do Dyplomu,
- przyjęcie systemu kształcenia opartego na dwóch/trzech poziomach kształcenia;
- powszechne stosowanie systemu punktów kredytowych (tj. ECTS – European Credit Transfer System);
- promocja mobilności studentów, nauczycieli akademickich, naukowców oraz personelu administracyjnego;
- promocja współpracy europejskiej w zakresie zwiększenia poziomu jakości szkolnictwa wyższego;
- promocja europejskiego wymiaru szkolnictwa wyższego, szczególnie w zakresie rozwoju zawodowego, mobilności oraz zintegrowanych programów nauczania, szkolenia i badań.

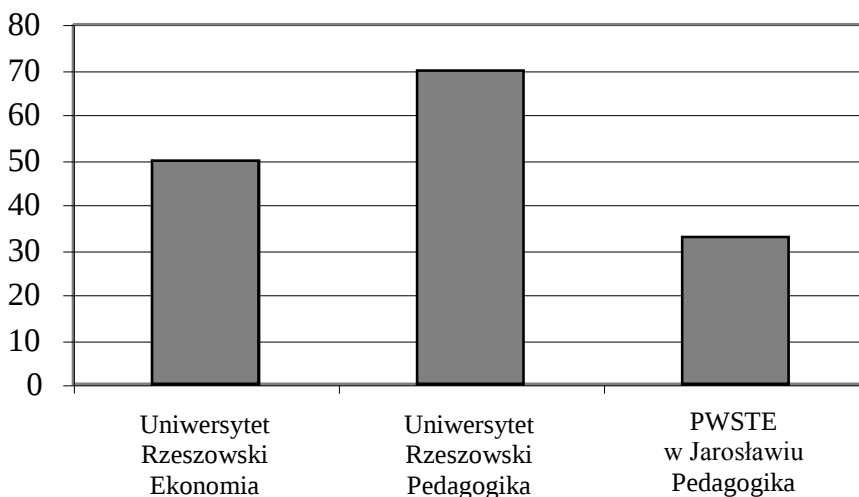
Realizacja zaleceń *Deklaracji bolońskiej* omawiana była na kolejnych konferencjach w Pradze w 2001 r., Berlinie w 2003, Bergen w 2005, w Londynie w 2007, w Leuven/Louvain-la-Neuve w 2009, w Budapeszcie i Wiedniu w 2010 oraz w Bukareszcie w 2012. W Bukareszcie określono trzy główne priorytety we

¹ A. Kraśniewski, *Proces boloński. Dokąd zmierza europejskie szkolnictwo wyższe*, Warszawa 2006, s. 2.

wdrażaniu procesu bolońskiego na najbliższe trzy lata, tj.: zapewnienie wysokiej jakości szkolnictwa wyższego dla wszystkich, zwiększenie zatrudnialności absolwentów, poprawę skali oraz jakości w zakresie mobilności².

2. Analiza wyników badań ankietowych

W badaniach wzięło udział ponad 150 studentów (w tym 121 kobiet) studiujących na Wydziale Ekonomii, Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz na kierunku pedagogika w Państwowej Wyższej Szkole Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu (rys.1). Wyniki analizowano ze względu na płeć, kierunek kształcenia uczelni, deklarowaną wiedzę o systemie bolońskim.

Rys. 1. Struktura studentów pod względem kierunku studiów

Źródło: opracowanie własne.

Motywy studiowania

Badanie opinii studentów na temat kształcenia rozpoczęto od zadania ogólnego pytania: Czy w Polsce warto mieć wyższe wykształcenie? Wśród badanych studentów przeważały odpowiedzi pozytywne. 88 osób, czyli 57,5% ogółu zaznaczyło wariant odpowiedzi „raczej tak”, 32 osoby (20,9%) „zdecydowanie tak”. Niewielki odsetek badanych (10,5% i 1,3%) udzielił odpowiedzi negatywnych, nie miało zdania 15 osób, czyli 9,8% badanych studentów (tabela 1).

² <http://www.nauka.gov.pl> (dostęp: 17.02.2014).

Tabela 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy w Polsce warto mieć wyższe wykształcenie?

Warianty odpowiedzi	Kobieta		Mężczyzna		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Zdecydowanie tak	26	21,5	6	18,8	32	20,9
Raczej tak	67	55,4	21	65,6	88	57,5
Raczej nie	14	11,6	2	6,3	16	10,5
Zdecydowanie nie	2	1,7	0	0,0	2	1,3
Trudno powiedzieć	12	9,9	3	9,4	15	9,8
Razem	121	100	32	18,8	153	100,0

Źródło: obliczenia własne.

Analiza nie wykazała statystycznie istotnych różnic poglądów ze względu na każdą ze zmiennych grupujących. Świadczy to o tym, że wyrażane opinie na temat korzyści z posiadania wyższego wykształcenia nie zależą od płci, kierunku uczelni, na której studenci zdobywają wiedzę.

Na pytanie, czy wykształcenie wyższe pomaga znaleźć pracę, odpowiedzi twierdzących udzieliło 104 badanych (około 68,0% ogółu), w tym 80 (66,1%) kobiet i 24 (75%) mężczyzn. Co czwarty student udzielił odpowiedzi negatywnej (tabela 2). Inaczej sytuacja przedstawia się w przypadku analizy pod względem kierunku, na jakim student studiuje. W tym przypadku stwierdzono statystycznie istotne zróżnicowanie poglądów (Chi-kwadrat 19,98, $p = 0,010$). Na tak postawione pytanie odpowiedzi twierdzących („tak” lub „raczej tak”) udzieliło 43 studentów ekonomii (86%) i 61 osób studiujących pedagogikę (59,2%). W odpowiedziach zauważa się jednak brak zdecydowania, niepewność, gdyż większość z tych twierdzących odpowiedzi to: „raczej tak”. Taki rozkład odpowiedzi pozwala na stwierdzenie, iż osoby studiujące ekonomię bardziej optymistycznie oceniają sytuację. Ponadto odpowiedzi studentów różnicuje rodzaj uczelni (UR w Rzeszowie, PWSTE w Jarosławiu), na której studiują (Chi-kwadrat 12,39, $p = 0,015$).

Tabela 2. Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy wykształcenie wyższe pomaga znaleźć pracę?

Warianty odpowiedzi	Ekonomia		Pedagogika		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Zdecydowanie tak	7	14,0	9	8,7	16	10,5
Raczej tak	36	72,0	52	50,5	88	57,5
Raczej nie	3	6,0	26	25,2	29	19,0
Zdecydowanie nie	1	2,0	6	5,8	7	4,6
Trudno powiedzieć	3	6,0	10	9,7	13	8,5
Razem	50	100,0	103	100,0	153	100,0

Źródło: obliczenia własne.

Innym zagadnieniem objętym badaniami jest pytanie, w jakim celu młodzi ludzie studiują. Zdecydowana większość, ponad 140 respondentów (prawie

93%), studiuje, aby zdobyć wiedzę. Pozostały nieznaczný odsetek studentów ma inne zdanie (tabela 3).

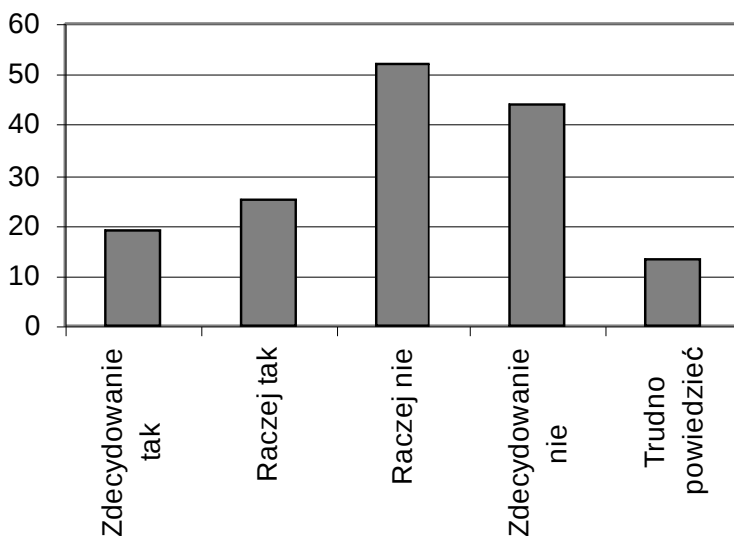
**Tabela 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie:
studiuję po to, aby zdobyć wiedzę**

Warianty odpowiedzi	Kobieta		Mężczyzna		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Zdecydowanie tak	67	55,4	15	46,9	82	53,6
Raczej tak	46	38,0	14	43,8	60	39,2
Raczej nie	2	1,7	3	9,4	5	3,3
Zdecydowanie nie	3	2,5	0	0,0	3	2,0
Trudno powiedzieć	3	2,5	0	0,0	3	2,0
Razem	121	100,0	32	100,0	153	100,0

Źródło: obliczenia własne.

Celem studiowania badanych nie jest przedłużenie sobie młodości, co potwierdzają wyniki przedstawione na rys. 2. Wariant odpowiedzi: „raczej nie” oraz „zdecydowanie nie” wybrało odpowiednio 52 i 44 respondentów. Około 12% badanych odpowiedziało na to pytanie: „zdecydowanie tak”.

Statystycznie istotne zróżnicowanie stwierdzono jedynie ze względu na rodzaj uczelni, na której ankietowani studiują. Istotnie statystycznego zróżnicowania nie odnotowano w przypadku grupowania pod względem płci, znajomości systemu bolońskiego bądź kierunku.

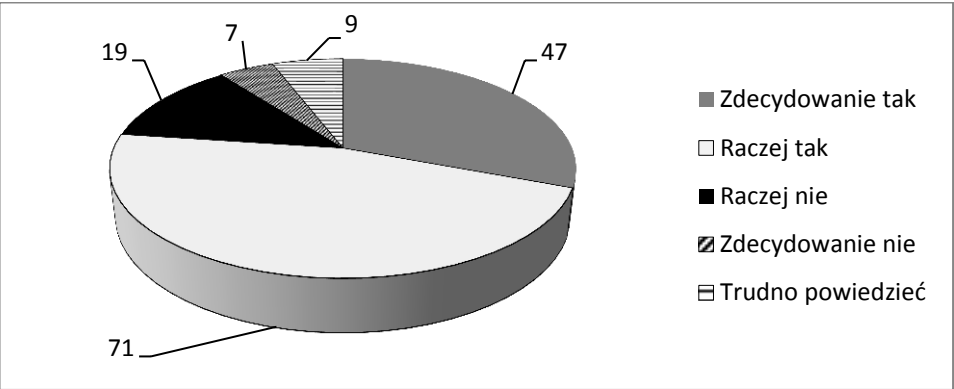

Rys. 2. Studiuję po to, aby przedłużyć sobie młodość – warianty odpowiedzi studentów

Źródło: opracowanie własne.

Ocena programów kształcenia

Kolejne pytania ankiety dotyczyły poznania opinii studentów na temat programów kształcenia. Studenci w zdecydowanej większości uważają, że w programach kształcenia powinno być więcej godzin na kształcenie języków obcych (odpowiedzi „raczej tak” udzieliło 71, a „zdecydowanie tak” – 47 badanych). Prawie co szósty student miał odmienne zdanie (rys. 3).

Rys. 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy w programach kształcenia powinno być więcej godzin na kształcenie języków obcych?

Źródło: opracowanie własne.

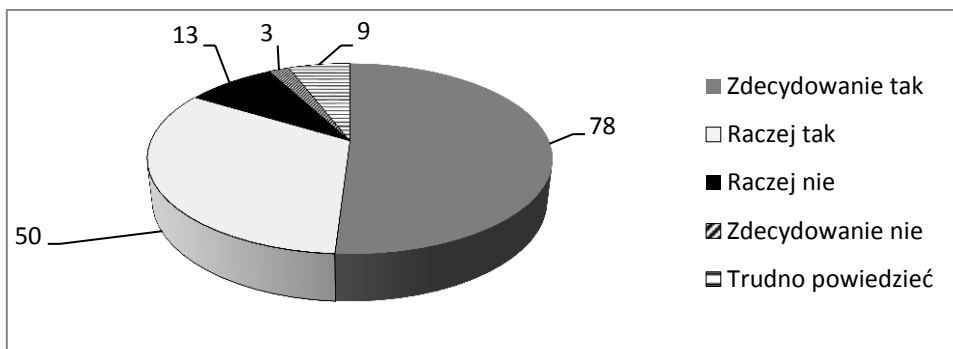
Na pytanie, czy w programach kształcenia powinno być więcej godzin na przedmioty kierunkowe, prawie 140 studentów (ponad 90%) udzieliło odpowiedzi pozytywnych. Inne zdanie miało około 9% badanych (tabela 4). Na odpowiedzi nie wpływa płeć (Chi-kwadrat 1,15; $p = 0,887$), kierunek studiowania (ekonomia, pedagogika) (Chi-kwadrat 3,58; $p = 0,466$), różnicuje natomiast rodzaj uczelni (UR w Rzeszowie, PWSTE w Jarosławiu) (Chi-kwadrat 13,78; $p = 0,088$).

Tabela 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy w programach kształcenia powinno być więcej godzin na przedmioty kierunkowe?

Warianty odpowiedzi	Kobieta		Mężczyzna		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Zdecydowanie tak	67	55,4	15	46,9	82	53,6
Raczej tak	43	35,5	14	43,8	57	37,3
Raczej nie	6	5,0	2	6,3	8	5,2
Zdecydowanie nie	1	0,8	0	0,0	1	0,7
Trudno powiedzieć	4	3,3	1	3,1	5	3,3
Razem	121	100,0	32	100,0	153	100,0

Źródło: obliczenia własne.

128 studentów (ponad 80%) uważa, że programy nauczania są „przeładowane” niepotrzebną wiedzą. Odpowiedzi negatywnych udzieliło ponad 10%, „nie ma zdania” około 6% respondentów (rys. 4).

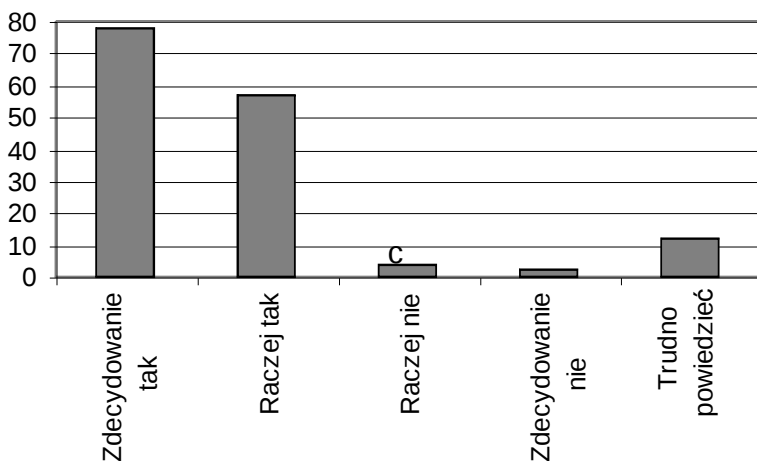

Rys. 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy programy nauczania są „przeładowane” niepotrzebną wiedzą?

Źródło: opracowanie własne.

Ocena kadry akademickiej

Zdecydowana większość studentów (135 osób, 88,3% ogółu) uważa, że umiejętności pedagogiczne kadry uczelni mają znaczący wpływ na wiedzę studenta. Jedynie około 3,9% badanych udzieliło odpowiedzi negatywnych. Nie ma zdania 7,8% respondentów (rys. 5).

Rys. 5. Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy umiejętności pedagogiczne kadry uczelni mają znaczący wpływ na wiedzę studenta?

Źródło: opracowanie własne.

Ocena systemu szkolnictwa

Badani studenci źle ocenili system szkolnictwa wyższego w Polsce. Na pytanie: czy system szkolnictwa wyższego jest dobry i nie należy go zmieniać, odpowiedzi „raczej nie” oraz „zdecydowanie nie” udzieliło łącznie 108 osób (70,6% ogółu). Tylko 17 studentów odpowiedziało pozytywnie. Nie miało zdania 28 badanych (18,3% ogółu) (tabela 5). Kryterium: kierunek uczelni (ekonomia, pedagogika, Chi-kwadrat 23,82; $p = 0,002$) i rodzaj uczelni (UR w Rzeszowie, PWSTE w Jarosławiu, Chi-kwadrat 19,94; $p = 0,001$) różnicują opinie studentów na ten temat.

Tabela 5. Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy system szkolnictwa wyższego jest dobry i nie należy go zmieniać?

Warianty odpowiedzi	Kobieta		Mężczyzna		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Zdecydowanie tak	1	0,8	0	0,0	1	0,7
Raczej tak	10	8,3	6	18,8	16	10,5
Raczej nie	55	45,5	9	28,1	64	41,8
Zdecydowanie nie	32	26,4	12	37,5	44	28,8
Trudno powiedzieć	23	19,0	5	15,6	28	18,3
Razem	121	100,0	32	100,0	153	100,0

Źródło: obliczenia własne.

Studenci uważają także, że polski system szkolnictwa wyższego jest niedostosowany do potrzeb rynku pracy. Tak stwierdziło aż 116 studentów (75,8% ogółu). Przeciwnego zdania było 22 badanych (14,4%), nie miało zdania 15 respondentów (9,8%); zob. tabela 6.

Tabela 6. Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy polski system szkolnictwa wyższego jest niedostosowany do potrzeb rynku pracy?

Warianty odpowiedzi	Kobieta		Mężczyzna		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Zdecydowanie tak	41	33,9	10	31,3	51	33,3
Raczej tak	52	43,0	13	40,6	65	42,5
Raczej nie	13	10,7	4	12,5	17	11,1
Zdecydowanie nie	4	3,3	1	3,1	5	3,3
Trudno powiedzieć	11	9,1	4	12,5	15	9,8
Razem	121	100,0	32	100,0	153	100,0

Źródło: obliczenia własne.

Na pytanie, czy polskie uczelnie kształcą lepiej niż zagraniczne, znaczna część studentów była niezdecydowana (63 osoby, 41,2% ogółu). Wariant odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie” wybrało odpowiednio 50 i 13 respon-

dentów. Tylko 27 studentów (wśród nich tylko 1 zdecydowanie) uważa, że polskie uczelnie kształcą lepiej niż zagraniczne (tabela 7).

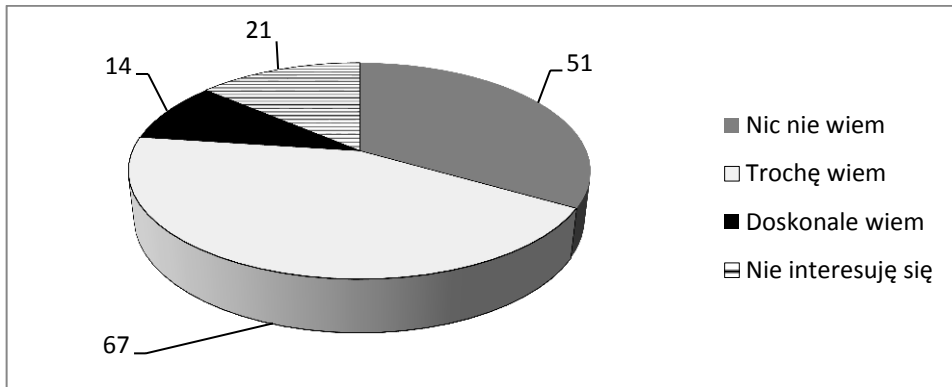
Tabela 7. Rozkład odpowiedzi na pytanie: czy polskie uczelnie kształcą lepiej niż zagraniczne?

Warianty odpowiedzi	Ekonomia		Pedagogika		Ogółem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Zdecydowanie tak	1	2,0	0	0,0	1	0,7
Raczej tak	5	10,0	21	20,4	26	17,0
Raczej nie	17	34,0	33	32,0	50	32,7
Zdecydowanie nie	3	6,0	10	9,7	13	8,5
Trudno powiedzieć	24	48,0	39	37,9	63	41,2
Razem	50	100,0	103	100,0	153	100,0

Źródło: obliczenia własne.

Ocena systemu bolońskiego

Studenci poddani badaniu nie znają dość dobrze założeń systemu bolońskiego. Nic nie wie na ten temat 51 studentów, a 21 nie interesuje to zagadnienie. Tylko 14 respondentów doskonale wie, na czym on polega, trochę wiedzy na ten temat ma 67 badanych (rys. 6).

Rys. 6. Ocena wiedzy studentów na temat bolońskiego systemu kształcenia

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania opinii studentów na temat kształcenia pozwoliły na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. W Polsce warto mieć wyższe wykształcenie. Opinie na ten temat nie zależą od płci oraz kierunku uczelni, na której studenci zdobywają wiedzę.

2. Znaczny odsetek studentów (około 68%) uważa, że wykształcenie wyższe pomaga znaleźć pracę. Opinii tej nie różnicuje płeć, natomiast kierunek, na jakim studenci studiują (ekonomia, pedagogika) oraz rodzaj uczelni (UR w Rzeszowie, PWSTE w Jarosławiu) różnicuje poglądy.
3. Zdecydowana większość młodych ludzi studiuje, aby zdobyć wiedzę. Celem studiowania badanych nie jest przedłużenie sobie młodości.
4. W programach kształcenia, według studentów, powinno być więcej godzin na języki obce oraz przedmioty kierunkowe.
5. Zdecydowana większość studentów uważa, że umiejętności pedagogiczne kadry uczelni mają znaczący wpływ na wiedzę studenta.
6. Badani studenci źle ocenili system szkolnictwa wyższego w Polsce. Uważają, że jest on niedostosowany do potrzeb rynku pracy. Są niezdecydowani co do tego, czy polskie uczelnie kształcą lepiej niż zagraniczne.
7. Studenci poddani badaniu nie znają dobrze założeń systemu bolońskiego.

Przeprowadzone badania dają jedynie „ogólny obraz” poglądów młodych ludzi na kształcenie i mogą być wstępem do bardziej pogłębionych analiz w tym zakresie.

Bibliografia

- Czerwieńska E., *Jakość kształcenia w szkole wyższej – perspektywy rozwoju w UE*, „Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych”, R. II/2010, s. 95–96.
- Kraśniewski A., *Proces boloński. Dokąd zmierza europejskie szkolnictwo wyższe*, Warszawa 2006.
- <http://www.nauka.gov.pl>